

Naše číslo: PUSR-2022/2805-8/31598/KIR

Vybavuje: Mgr. Kirinovičová

Bratislava, 20. 04. 2022

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, podľa § 26 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov v spojení s § 44 ods. 4 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu (pamiatkový zákon)

d o r u č u j e V E R E J N O U V Y H L Á Ť K O U
oznámenie o vydaní rozhodnutia:

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky ako miestne a vecne príslušný správny orgán v zmysle ustanovenia § 9 ods. 3 a § 10 ods. 2 písm. e) zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej iba „pamiatkový zákon“) vydáva podľa § 15 ods. 1 pamiatkového zákona v súlade s ustanovením § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov toto

r o z h o d n u t i e :

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky podľa ustanovenia § 15 ods. 1 pamiatkového zákona v spojení s ustanovením § 2 ods. 2 pamiatkového zákona

v y h l a s u j e z a n á r o d n ú k u l t ú r n u p a m i a t k u

hrádzu na parc. CKN č. 3129, 3130 (EKN č. 1009/1, EKN č. 1012), 3131/1, 3131/2, 5873/1 (EKN č. 1009/2); **priepad hrádze** na parc. CKN č. 3129; **kanál vodný** (odľahčovací jarok) na parc. CKN č. 3129, 7210/1 (EKN č. 1007, EKN č. 997), 7208 (EKN č. 1007); **zariadenie technologické** na parc. CKN č. 3129, 3131/2; **zátopy nádrže** na parc. CKN č. 7210/1 (EKN č. 1007, EKN č. 997), 7208 (EKN č. 1007), nachádzajúce sa v k. ú. Banská Štiavnica, ako súčasť národnej kultúrnej pamiatky Nádrž vodná Vodárenská veľká v Banskej Štiavnici, okr. Banská Štiavnica na parc. CKN č. 3129, k. ú. Banská Štiavnica, evidovanej v ÚZPF pod č. 3276/1, vyhlásenej Rozhodnutím Okresného národného výboru v Žiari nad Hronom č. 146/79 dňa 29. 6. 1979.

Vyhlásenie pamiatkového objektu **Zariadenie technologické v rozsahu parc. CKN č. 5873/1 (EKN č. 1009/2, 1014/2), k. ú. Banská Štiavnica za národnú kultúrnu pamiatku z a m i e t a** z dôvodu, že rozsah pamiatkového objektu sa na predmetné parcely nevzťahuje.

Stavebno-technické súčasti vodného diela – vodnej nádrže nie sú v katastri nehnuteľností zapísané ako stavby a nachádzajú sa na pozemkoch (parc. CKN a EKN) **v katastrálnom území Banská Štiavnica**, ktoré sú vo vlastníctve: parc. CKN č. 3129 (vedená ako „vodná plocha“) v zmysle listu vlastníctva (LV) č. 1 vo výlučnom vlastníctve Mesta Banská Štiavnica, Radničné nám. 1, 969 01 Banská Štiavnica; parc. EKN č. 1009/1, 1009/2, 1007 (vedené ako „trvalý trávny porast“), 997, 1012 (vedené ako „lesný pozemok“) v zmysle listu vlastníctva č. 3076 vo výlučnom vlastníctve Mesta Banská Štiavnica, Radničné nám. 1, 969 01 Banská Štiavnica, v nájme spoločnosti Mestské lesy Banská Štiavnica, spol. s r. o., Šobov 1401/1, 969 01 Banská Štiavnica (okrem parc. EKN č. 1009/2); parc. CKN č. 3131/1 (vedená ako „záhrada“), 3131/2 (vedená ako „orná pôda“) v zmysle LV č. 7 vo výlučnom vlastníctve Slovenskej republiky v správe Slovenského pozemkového fondu, Búdkova 36, 817 15 Bratislava; k parc. CKN č. 3130, 7210/1 (vedené ako „lesný pozemok“), 5873/1 (vedená ako „vodná plocha“), 7208 (vedená ako „trvalý trávny porast“) list vlastníctva nezaložený.

O d ô v o d n e n i e

V zmysle § 2 ods. 3 pamiatkového zákona je kultúrna pamiatka podľa tohto zákona hnutelná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku.

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len „Pamiatkový úrad“) začal dňa 9. 2. 2022 správne konanie o vyhlásení hrádze, priepadu hrádze, kanála vodného (odľahčovací jarok), zariadenia technologického a zátopy nádrže (rozšírenie rozsahu evidovanej kultúrnej pamiatky o ďalšie parcely) ako súčastí národnej kultúrnej pamiatky Nádrž vodná, tzv. Vodárenská veľká vodná nádrž v Banskej Štiavnici, s ktorou tvoria jeden celok – banské vodohospodárske dielo, na základe zistení úlohy Revízie a aktualizácie Ústredného zoznamu pamiatkového fondu SR a na základe podkladu pre vyhlásenie národnej kultúrnej pamiatky (ďalej len „podklad“), vypracovaného Krajským pamiatkovým úradom Banská Bystrica, prac. Banská Štiavnica z vlastného podnetu.

Účastníkom konania – známym vlastníkom nehnuteľností a dotknutej obci bolo oznámenie o začatí konania spolu s podkladom rozhodnutia doručené nasledovne: Mestu Banská Štiavnica a Slovenskému pozemkovému fondu dňa 9. 2. 2022, Mestským lesom Banská Štiavnica, spol. s r. o. Banská Štiavnica dňa 15. 2. 2022.

Vzhľadom na neznámych účastníkov konania – neznámych vlastníkov pozemkov - parc. CKN č. 3130, 7210/1, 5873/1, 7208 v k. ú. Banská Štiavnica (list vlastníctva nezaložený) správny orgán doručoval oznámenie o začatí správneho konania formou verejnej vyhlášky. Verejná vyhláška bola na úradnej tabuli správneho orgánu vyvesená dňa 14. 2. 2022 a zvesená dňa 1. 3. 2022, na úradnej tabuli Mestského úradu v Banskej Štiavnici bola verejná vyhláška vyvesená dňa 11. 2. 2022 a zvesená dňa 28. 2. 2022. Pätnásť deň vyvesenia verejnej vyhlášky je dňom doručenia.

Správny orgán zároveň stanovil účastníkom konania lehotu na vyjadrenie sa k podkladu rozhodnutia do 25. 2. 2022. K oznámeniu o začatí správneho konania alebo k podkladu rozhodnutia sa účastníci konania nevyjadrili.

V priebehu konania správny orgán doplnil podklad rozhodnutia – špecifikoval rozsah navrhovanej kultúrnej pamiatky – pamiatkového objektu „Zariadenie technologické“, keďže bolo zistené, že na parcely CKN č. 5873/1 a EKN č. 1009/2, 1014/2 sa rozsah tohto pamiatkového objektu nevzťahuje. Z tohto dôvodu zariadenie technologické v rozsahu navrhovaných parciel CKN č. 5873/1 a EKN č. 1009/2, 1014/2 v k. ú. Banská Štiavnica správny orgán zamietol. V doplnenom podklade rozhodnutia bolo aktualizované aj vyznačenie navrhovaných pamiatkových objektov „Kanál vodný“ (odľahčovací jarok) a „Zariadenie technologické“ na katastrálnej mape.

Oznámenie o doplnení podkladu rozhodnutia bolo účastníkom konania doručené nasledovne: Mestu Banská Štiavnica a Slovenskému pozemkovému fondu dňa 15. 3. 2022, Mestským lesom Banská Štiavnica, spol. s r. o. Banská Štiavnica dňa 17. 3. 2022.

Oznámenie o doplnení podkladu rozhodnutia bolo doručované aj verejnou vyhláškou vyvesenou na úradnej tabuli správneho orgánu dňa 17. 3. 2022 a zvesenou dňa 1. 4. 2022, na úradnej

tabuli Mestského úradu Banská Štiavnica vyvesenou dňa 18. 3. 2022 a zvesenou dňa 4. 4. 2022. Pätnásť deň vyvesenia verejnej vyhlášky je dňom doručenia.

Správny orgán určil účastníkom konania lehotu na vyjadrenie sa k doplnenému podkladu do 25. 3. 2022. K doplneného podkladu rozhodnutia sa účastníci konania nevyjadrili.

Pamiatkový úrad ako správny orgán v priebehu správneho konania zistil skutočný stav veci tak, ako to ustanovuje § 32 ods. 1 správneho poriadku, pričom vychádzal najmä z predloženej historickej, krajinnej, architektonickej, technickej a remeselnej charakteristiky vodnej nádrže Vodárenská veľká a k nej prislúchajúcich stavebno-konštrukčných a technologických súčastí a následne posúdil splnenie kritérií podľa § 15 ods. 1 zákona, podľa ktorého sa vec, ktorá má pamiatkovú hodnotu, vyhlasuje za národnú kultúrnu pamiatku. Keďže podklad pre vyhlásenie veci za národnú kultúrnu pamiatku jednoznačne preukázal pamiatkovú hodnotu, ktorou je podľa § 2 ods. 2 pamiatkového zákona súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany, došlo k splneniu kritérií na vyhlásenie hrádze, priepadu hrádze, kanála vodného (odľahčovací jarok), zariadenia technologického a zátopy nádrže za národnú kultúrnu pamiatku ako súčastí vodnej nádrže Vodárenská veľká - banského vodohospodárskeho diela.

Správny orgán vychádzal zo skutočnosti, že predmetné objekty tvoria súčasť vodnej nádrže Vodárenská veľká – sú jej stavebno-konštrukčnými časťami, doplnené technologickým zariadením, ktoré zabezpečujú jej funkčnosť, tzn. reguláciu vody. Nakoľko súčasný rozsah evidovanej národnej kultúrnej pamiatky Vodárenská veľká vodná nádrž, vyhlásenej za kultúrnu pamiatku v roku 1979 a evidovanej v rozsahu parcely CKN č. 3129 v k. ú. Banská Štiavnica (vodná plocha) nezodpovedá skutkovému stavu zachovania takmer kompletného vodohospodárskeho diela, pozostávajúceho z viacerých technologických a konštrukčných prvkov vykazujúcich pamiatkové hodnoty v zmysle § 2 ods. 2 pamiatkového zákona, pričom väčší je tiež pôvodný rozsah samotnej vodnej nádrže – zátopy nádrže (vodnej plochy), je nutné chrániť vodnú nádrž v navrhovanom rozsahu ako celok vybudovaný približne v rokoch 1500-1510 pravdepodobne na náklady mesta Banská Štiavnica, čím predstavuje pravdepodobne najstaršiu vodnú nádrž celého vodohospodárskeho systému. Vodná nádrž slúžil ako zdroj pitnej vody a protipožiarna nádrž pre mestom, neskôr aj ako zdroj vody pre banskú prevádzku. O pár rokov neskôr bola prepojená aj s nad ňou vybudovanou menšou vodnou nádržou Vodárenská malá, ktorá slúžila ako posilňujúci zdroj. Funkčný systém vodnej nádrže pre potreby mesta slúžil viac než 100 rokov. Od roku 1627 sa voda z vodnej nádrže ďalších 100 rokov využívala pre potreby banskej činnosti ako energetický zdroj pre štôľňu Šmintorín, v ktorej v roku 1626-1627 strojník Peter Legler postavil čerpacie zariadenie s tzv. kývavým pákovým prevodom. Voda bola privádzaná dreveným potrubím až k pohonu vodného kolesa s priemerom cca. 12 m (v roku 1627 sa spomína, že sa voda viedla z vodnej nádrže pod Starým hradom dreveným potrubím medzi domami a cez záhradu). Dňa 22. 1. 1633 došlo k pretrhnutiu hrádze Vodárenskej veľkej vodnej nádrže, pričom voda poškodila a zničila niekoľko dvorov a zaplavila pivnice. Pri nešťastí zahynulo aj päť ľudí. Následkom havárie prestalo fungovať vodočerpacie zariadenie, ku ktorému bola voda z nádrže privádzaná. Hrádza bola opravená v nasledujúcom roku a údaj z banskej pochôdzky zo dňa 10. 3. 1634 uvádza, že vodné koleso už stačilo vyčerpať to množstvo banskej vody, ktoré od predchádzajúceho roku zatápalo baňu pod vodnou nádržou. V tom istom roku bolo navrhnuté znásobiť stav vodných nádrží, aby vodné koleso pre baňu Schmidtenrinn malo vždy dostatok pohonnej vody. 15. 4. 1651 bolo rozhodnuté, že Vodárenská veľká vodná nádrž bude udržiavaná spoločne nákladom mesta Banská Štiavnica a banského eráru. V tejto súvislosti sa vodná nádrž spomína aj ako rezervoár vody pre prípadný požiar. V júni 1725 sa hrádza Vodárenskej veľkej vodnej nádrže pretrhla opäť. Z roku 1752 zachovaný dokument – požiarny poriadok mesta Banská Štiavnica uvádza, že vodná nádrž Vodárenská veľká slúžila už výlučne pre potreby mesta Banská Štiavnica ako vodný rezervoár pre prípad požiarov. Odvtedy až do roku 1965 vodná nádrž slúžila pre potreby mesta, neskôr aj ako rezervoár pitnej vody. Po roku 1965 funkčnosť Vodárenskej veľkej vodnej nádrže pre spomínané účely zaniká, pretože mesto získalo iný zdroj vody – vodnú nádrž Rozgrund.

Posledná havária telesa hrádza bola v roku 1977 – hrádza bola pravdepodobne preliata resp. pod vplyvom výdatného obdobia pri topení snehu a daždi bol značne podmáčaný vzdušný svah hrádze. Tieto skutočnosti ako aj pravdepodobnosť výskytu horizontálne uložených menej únosných vrstiev v podzákladi ľavej strany hrádze spôsobili zosuv. Ďalším faktorom bola absencia činnosti bočného priepadu, ktorý bol v dôsledku nedostatočnej údržby úplne zanesený. V snahe riešiť havarijný stav bol v roku 1985 na Vodárenskej veľkej vodnej nádrži vykonaný inžiniersko-geologický prieskum a v rokoch 1985, 1988 až 1990 bola vykonaná rekonštrukcia telesa hrádze, dnového výpustu, bočného bezpečnostného priepadu a sklzu vlastnej nádrže, odľahčovacích jarkov a odvodnenie podhrádzia. Práce boli kolaudované v marci roku 1992 a 8. 12. 1992 bola dosiahnutá maximálna prevádzková hladina na kóte 707,45 m n. m. V decembri 1998 bola vodná nádrž uvedená do trvalej prevádzky. Od roku 1998 vykonal správca vodnej nádrže len drobné opravy manipulačného objektu, kamenného opevnenia a pravidelnú údržbu odľahčovacieho jarku, odpadového koryta a sklzu bezpečnostného priepadu.

Vodná nádrž Vodárenská veľká a všetky jej stavebno-konštrukčné a technologické časti sú neoddeliteľnou súčasťou unikátneho banskoštiavnického vodohospodárskeho systému, ktorý sa zachoval in situ v autentickej podobe v pôvodnom rozsahu, s malými lokálnymi narušeniami alebo poškodeniami. Dokumentuje význam a unikátne technické dielo spojené s banskou činnosťou a využívaním energie vody, využívajúc existujúce danosti krajinného prostredia a aplikácie jednoduchých mechanizmov a zákonitostí. Vodohospodársky systém a spôsob jeho fungovania je dokladom technického a technologického pokroku spoločnosti vo svojej dobe, prekračujúc hranice regiónu.

Vodná nádrž pozostáva z vlastnej zátopy nádrže v rozsahu evidovanej NKP nádrž vodná – parcela CKN č. 3129 v k. ú. Banská Štiavnica a v rozsahu navrhovaného rozšírenia o parcely CKN č. 7210/1 a 7208 v k. ú. Banská Štiavnica, do ktorých ľavý breh a vodná hladina čiastočne zasahuje. Zátopa nádrže je samotná vodná nádrž, teda jej zberná časť, v ktorej bola zadržovaná naakumulovaná voda. Pre úpravu dna a svahov zátopovej oblasti nádrže nepredpokladáme žiadne špecifické stavebno-technické postupy, ako je tomu pri výstavbe hrádzového telesa. Možno sa však domnievať, že v prípade potreby mohli byť pre zvýšenie tesnosti niektorých častí zátopy použité ílovité zeminy. Charakteristickým znakom vodnej nádrže Vodárenská veľká je tvar zátopy. Oproti takmer všetkým ostatným vodným nádržiam s pozdĺžnym tvarom zátopy, silne sa zužujúcim v miestach prítokov a na začiatku zátopových oblastí, má zátopa Vodárenskej veľkej vodnej nádrže takmer štvorcový pôdorys, resp. pôdorysný priemet vodnej hladiny. Ďalšou zvláštnosťou tejto vodnej nádrže je, že časť ľavého brehu zátopy nádrže bola spevnená kameňom rovnako ako návodný svah. Pri rekonštrukcii vodnej nádrže bolo opevnenie v tejto časti pravdepodobne zachované (v súčasnosti je ho možné lokálne vidieť pod vodnou hladinou, jeho rozsah však nie je možné určiť aj z dôvodu jeho prerastenia vegetáciou). Pôdorysný priemet vodnej hladiny – rozloha zátopy nádrže sa do súčasnosti zachoval v pôvodnom rozsahu, ktorý predstavoval a predstavuje približne 2 300 m². Objem zátopy je 34 000 m³ a maximálnu hĺbku 14 m. Súčasťou zátopy nádrže je aj časť dnového výpustného systému – pamiatkový objekt „Zariadenie technologické“. Pôdorysne je zátopa vodnej nádrže do súčasnosti zachovaná v pôvodnom rozsahu – pôdorysnom, hmotovo-priestorovom členení, pôvodnom reliéfe dna, nábrežných stien zátopy a brehov a v dobrom stavebno-technickom stave, pričom plní v súčasnosti pôvodnú funkciu akumulácie vody v priestore zátopy. Vodná nádrž neplní v súčasnosti funkciu zdroja pitnej vody, ale slúži na rekreačné účely.

Zátopa nádrže v rozsahu evidovanej i navrhovanej plochy s ohľadom na pôvodný rozsah nádrže a skutkový stav, vykazuje predovšetkým *historickú a krajinnú pamiatkovú hodnotu* ako súčasť unikátneho banskoštiavnického vodohospodárskeho systému zapísaného do Zoznamu svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO „Banská Štiavnica a technické pamiatky v jej okolí“, ktorý je dokladom technického a technologického pokroku spoločnosti; je súčasťou kultúrnej krajiny – tej časti krajiny, ktorá je výsledkom ľudskej činnosti (hlbinného baníctva) v špecifickom prírodnom prostredí a je pôvodnou súčasťou vodnej nádrže určenej na akumuláciu povrchovej vody z rozsiahlej oblasti a jej následné využitie v baníctve a ako rezervoár pitnej a protipožiarnej vody, čím dokumentuje technologický spôsob zachytenia vody pre jej použitie v baníckej činnosti a ako

vodohospodársky zdroj s využitím existujúcich daností terénu a aplikáciou jednoduchých mechanizmov a zákonitostí. Zátopa nádrže je nositeľom *architektonickej pamiatkovej hodnoty* ako špecifická technicko-vodohospodárska stavba riešená s uplatnením prírodných materiálov, ktorá predstavuje významné technické dielo v rámci regiónu a územia Slovenska vôbec, ktorá je v danom typologickom druhu stavby a danej doby unikátom resp. miestnym špecifikom nielen z hľadiska materiálového riešenia, ale najmä konštrukčného zhotovenia. Zátopa nádrže je nositeľom tiež *technickej pamiatkovej hodnoty*, keďže technologický spôsob výstavby nádrže, jej časti a použitý materiál je vzhľadom na svoju funkciu a dobu vzniku jednou z najdôležitejších súčastí vodného diela, ktorý zabezpečoval akumuláciu povrchovej vody z rozsiahlej oblasti a jej následné využitie v baníctve a v prípade tejto vodnej nádrže ako zdroj pitnej a protipožiarnej vody.

Ukončenie zátopy nádrže predstavuje v južnej časti teleso hrádze, ktoré bolo vybudované spolu s ostatnými stavebno-konštrukčnými a technologickými súčasťami vodnej nádrže v rokoch 1500-1510, po pretrhnutiach hrádze v rokoch 1633 a 1725 bolo opravené a po poslednej havárii telesa hrádze v roku 1977 rekonštruované v rokoch 1988-1990. Vzhľadom na havarijný stav vodnej nádrže bol v roku 1985 vykonaný inžiniersko-geologický prieskum a v telese hrádze a pod hrádzou boli vybudované sondy na pozorovanie a meranie režimu priesakových a podzemných vôd. Na základe prieskumu sa dá usudzovať, že hrádzou vodnej nádrže je homogénna (bez stredového tesnenia) so značným rozptylom vlastností svahových suťových hlín resp. že v strede hrádze sa nachádza utĺkané jadro pravdepodobne z toho istého materiálu ako ostatná časť hrádze alebo z menej priepustných hlín. Počas poslednej rekonštrukcie vodnej nádrže koncom 80. rokov 20. storočia, bola vykonaná rekonštrukcia telesa hrádze, dnového výpustu, bočného bezpečnostného priepadu a sklzu vlastnej nádrže, odľahčovacích jarkov a odvodnenie podhrádzia. Hrádzou pozostáva z jadra hrádze, návodného svahu v podobe násypu suťových hlín na návodnej strane hrádze, vzdušného svahu z násypu suťových hlín na vzdušnej strane hrádze a koruny hrádze. Návodný svah je spevnený lomovým kameňom, vzdušný svah hrádze trávovým drnom. Pravdepodobne na základe potreby hospodárnosti pri stavbe banských vodných nádrží došlo k rozlišovaniu funkcie tesniacej a stabilizačnej. Z tohto dôvodu sa pre stavbu jadra hrádze v neskoršom období používali kvalitnejšie materiály (hliny, piesočnato-ílovité a hlinito-ílovité zeminy) s požiadavkou na odlišný spôsob spracovania. Pre zvýšenie nepriepustnosti a pevnosti sa v niektorých prípadoch pridávalo hydraulické vápno (tzv. francúzsky spôsob). Jadro bývalo založené až na úroveň nepriepustného podlažia, kde bola v osi hrádze realizovaná širšia ryha, ktorá sa vyplnila zhutneným nepriepustným materiálom (tzv. zámok). V spodnej časti zámku sa ešte realizovala užšia a plytká ryha nazývaná kľúč. Zhutňovanie bolo realizované drevenými tĺkmi. Súčasne so stavbou jadra boli s použitím suťových hlín realizované aj oba svahy hrádze, ktorých zhutňovanie bolo realizované len prechádzaním povozov prinášajúcich materiál. V prípade vodnej nádrže Vodárenská veľká sa dá usudzovať, že hrádzou je homogénna bez stredového tesnenia. Ako ochrana pred účinkami vln sa na návodnej strane hrádze realizoval kamenný násyp (príp. suchý kamenný múr) so zapustenou päťou asi 2 metre pod úroveň dna hrádze alebo bol svah spevnený obložením lomovým kameňom. V prípade vodnej nádrže Vodárenská veľká bol návodný svah hrádze spevnený lomovým kameňom ukladaným na sucho a tento spôsob úpravy bol zachovaný aj pri poslednej obnove v 80. rokoch 20. storočia. Pri obnove bol rekultivovaný aj trávnatý porast koruny muriva a vzdušného svahu hrádze. Vzdušný svah hrádze a koruna hrádze bývali spevňované trávovým drnom a obe tieto časti hrádze sú rovnako upravené aj v súčasnosti. Koruna hrádze slúžiaca na manipuláciu obsahuje manipulačný objekt tzv. mních. Hrádzové teleso obsahuje aj súčasti výpustného systému (pamiatkový objekt „zariadenie technologické“). Koruna hrádze má dĺžku 87 m, šírku pri korune 16 m a výšku 10 m.

Hrádzou, ktorá prešla rekonštrukciou v 80. rokoch 20. storočia dodnes plní svoju pôvodnú funkciu zadržiavania vody v priestore zátopy nádrže. Hrádzou je zachovaná vo svojom pôdorysnom, hmotovo-priestorovom členení, konštrukčnom a materiálovom riešení po vyššie spomenutých obnovách. Vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná je teleso hrádze predovšetkým nositeľom *historickej a krajinnej pamiatkovej hodnoty* ako súčasť unikátneho banskoštiavnického vodohospodárskeho systému zapísaného do Zoznamu svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO „Banská Štiavnica a technické pamiatky v jej okolí“, ktorý je dokladom technického

a technologického pokroku spoločnosti; je súčasťou kultúrnej krajiny – tej časti krajiny, ktorá je výsledkom ľudskej činnosti (hlbinného baníctva) v špecifickom prírodnom prostredí a je pôvodnou súčasťou vodnej nádrže určenej na akumuláciu povrchovej vody z rozsiahlej oblasti a jej následné využitie v baníctve a ako zdroj pitnej a protipožiarnej vody, čím dokumentuje technologický spôsob zachytenia vody pre jej použitie v baníckej činnosti a ako vodohospodársky zdroj s využitím existujúcich daností terénu a aplikáciou jednoduchých mechanizmov a zákonitostí. Ako súčasť vodnej nádrže vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná je hrádza – všetky jej stavebno-konštrukčné časti špecifickou vodohospodárskou stavbou – zachovaný je aj spôsob kamenného spevňovania návodnej strany hrádze kamenivom (na návodnom svahu hrádze je kameň ukladaný nasucho) čím je nositeľom *architektonickej i remeselnej pamiatkovej hodnoty*. Ako súčasť špecifickej technicko-vodohospodárskej stavby má *pamiatkovú hodnotu technickú* – predstavuje významné technické dielo v rámci regiónu a celého územia Slovenska vôbec, kde bolo konštrukčné riešenie hrádze realizované s uplatnením prírodných materiálov, pričom technologický spôsob výstavby hrádze, jej konštrukčné časti a použitý materiál je vzhľadom na svoju funkciu a dobu vzniku jednou z najdôležitejších súčastí vodného diela, pričom hrádza ako celok je do súčasnosti dochovaná „in situ“.

Priepad hrádze je situovaný pri ľavostrannom zaviazaní hrádzového telesa v jeho východnej časti. Hrana priepadu, resp. samotný priepad hrádze je súčasťou ľavého brehu a vlastnej zátopy nádrže, koryto priepadu od ľavého brehu vodnej nádrže prechádza vedľa koruny hrádze a následne vedľa vzdušného svahu k jeho päte. Upravené koryto priepadu následne prechádza do prirodzeného toku v napojení na potok Štiavnica. Bezpečnostný priepad bol vybudovaný za účelom zabezpečenia ochrany vodnej nádrže pred preliatím vody cez korunu hrádze a proti jej následnému poškodeniu. Bol predmetom rekonštrukcie vodnej nádrže v 80. rokoch 20. storočia, kedy bol takmer nefunkčný, silne zarastený a poškodený. O pôvodnom materiálovom riešení bezpečnostného priepadu možno predpokladať, že bolo realizované rovnako v kamennej výmurovke v rozsahu bokov i dna. V prípade bezpečnostného priepadu Vodárenskej veľkej vodnej nádrže ide o tzv. bočný (brehový) priepad, pri ktorom je priepad súčasťou bočnej brehovej časti vodnej nádrže. Vlastný priepad je tvorený jednoduchým vodným kanálom nepravidelného tvaru (lievikovito sa zužujúcim) spevneným kamenivom, ktorý je umiestnený na ľavom brehu vodnej nádrže a následne prechádza popri korune hrádze k vzdušenému svahu. Brehová časť priepadu je v prípade maximálnej hladiny vody vo vodnej nádrži permanentne čiastočne zaplavená a pri zvýšení hladiny vody v nádrži sa voda dostáva aj do časti priepadu v smere ku korytu priepadu (na východ), odkiaľ je v prípade potreby následne odvádzaná korytom priepadu samospádom. Vlastná priepadová hrana v tomto prípade nie je výrazná. Na ukončenie priepadu nadväzujúce koryto priepadu. Hranica prechodu v tomto prípade nie je kvôli technickému riešeniu priepadu evidentná, pretože v celom rozsahu ide o jednotný vodný kanál spevnený kamenným obložením so spádovaním. Koryto priepadu má lichobežníkový profil a je v celom rozsahu spevnené kamenivom (boky aj dna). Voda je následne odvádzaná prirodzeným korytom do údolia potoku Štiavnica. V brehovej časti je koryto premostené železobetónovou konštrukciou pre zabezpečenie prechodu.

Priepad hrádze spolu s korytom priepadu dodnes plní svoju funkciu odvedenia nadbytočnej vody z nádrže. Jeho pôdorysné, hmotovo-priestorové členenie a situovanie rešpektovala obnova v 80. rokoch 20. storočia, pričom súčasné materiálové riešenie – kamenná výmurovka bokov i dna priepadu bola s najväčšou pravdepodobnosťou obnovená v zmysle pôvodného riešenia priepadu. Vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná je bezpečnostný priepad predovšetkým nositeľom *historickej a krajinnej pamiatkovej hodnoty* ako súčasť unikátneho banskoštiavnického vodohospodárskeho systému zapísaného do Zoznamu svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO „Banská Štiavnica a technické pamiatky v jej okolí“, ktorý je dokladom technického a technologického pokroku spoločnosti; je súčasťou kultúrnej krajiny – tej časti krajiny, ktorá je výsledkom ľudskej činnosti (hlbinného baníctva) v špecifickom prírodnom prostredí, pričom zabezpečuje bezpečnosť vodnej nádrže určenej na akumuláciu povrchovej vody z rozsiahlej oblasti, pôvodne využívanej v baníctve a ako zdroj pitnej a protipožiarnej vody, čím dokumentuje technologický spôsob zachytenia vody pre jej použitie v baníckej činnosti a ako vodohospodársky

zdroj s využitím existujúcich daností terénu a aplikáciou jednoduchých mechanizmov a zákonitostí. Ako súčasť vodnej nádrže vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná je bezpečnostný prípad – všetky jeho stavebno-konštrukčné časti špecifickou vodohospodárskou stavbou, ktorá predstavuje významné technické dielo v rámci regiónu a územia Slovenska vôbec, pričom toto stavebné dielo predstavuje v danom typologickom druhu stavby a danej doby unikát, resp. miestne špecifikum, nielen z hľadiska materiálového riešenia, ale najmä konštrukčného zhotovenia, pričom zachovaným spôsobom spevňovania bezpečnostného prípadu kameňom rešpektujúcim pôvodné riešenie je nositeľom *architektonickej i remeselnej pamiatkovej hodnoty*. Ako súčasť špecifickej technicko-vodohospodárskej stavby má *pamiatkovú hodnotu technickú* – technologický spôsob zabezpečenia bezpečnej prevádzky vodnej nádrže prípadom, jeho jednotlivé časti a použitý materiál je vzhľadom na svoju funkciu jednou z dôležitých súčastí vodného diela významného nielen v rámci regiónu, ale celého územia Slovenska.

Naakumulovanie vody do vodných nádrží bolo realizované formou zberných a prívodných jarkov v kombinácii so zachytením prirodzených vodných tokov, ak sa také v tej ktorej oblasti nachádzali. Zberné jarky boli umelo vybudované vodné kanály (formou spevneného alebo nespevneného umelého koryta), ktoré zbierali vodu z rozsiahlej oblasti a privádzali ju do vodnej nádrže. V prípade vodnej nádrže Vodárenská veľká bol spôsob jej plnenia odlišný a nemala vybudovaný ani jeden zberný jarok. Plnenie vodnej nádrže vybudovanej už v rokoch 1500-1510, ktorá predstavuje pravdepodobne najstaršiu vodnú nádrž vodohospodárskeho systému, bolo jednak gravitačné z vlastného povodia a jednak stálym prítokom vody zo štôlne Šobov, vyrazenej po žile Terézia zo severnej strany, ktorá odvodňovala puklinové vody z horského prostredia. O pár rokov neskôr bola Vodárenská veľká vodná nádrž prepojená aj s nad ňou vybudovanou menšou vodnou nádržou Vodárenská malá, ktorá slúžila ako posilňujúci zdroj. Keďže mala stály prítok vody z prameňa Sv. Jána a z prameňa spod Ottergrundu, nemusela byť závislá len na privalových vlnách na jar a na jeseň, ale bola výdatne zásobovaná po celý rok. Túto výhodu vodnej nádrže využívalo mesto tým spôsobom, že voda pre obyvateľstvo mohla byť pravidelne odoberaná po celý rok a pritom obidve vodné nádrže (Vodárenská veľká i Vodárenská malá) ostali plné. Tento funkčný systém vodnej nádrže pre potreby mesta slúžil viac než 100 rokov, od roku 1627 bola voda z vodnej nádrže využívaná aj pre potreby banskej prevádzky ako energetický zdroj pre štôľnu Šminterín, v roku 1651 sa spomína aj ako rezervoár vody pre prípadný požiar, v roku 1752 už slúžila výlučne ako rezervoár pre prípad požiarov a až do roku 1965 aj ako rezervoár pitnej vody.

Kanál vodný - tzv. odľahčovací jarok bol vybudovaný za účelom bezpečného prevádzkovania a usmernenia toku vody pri naplňaní vodnej nádrže. Odľahčovací jarok je súčasťou vodnej nádrže Vodárenská veľká a nachádza sa v brehovej časti po obvode zátopy nádrže, z troch jej strán – západu, severu a východu a sú doňho zaústené vody privádzané od štôlne Šobov a Vodárenskej malej vodnej nádrže. Vodný kanál je zo západnej strany súčasťou koruny hrádze a pravého brehu vodnej nádrže na parc. CKN č. 3129, zo severnej strany prechádza na parc. CKN č. 7210, ktorou pokračuje aj vo východnej časti po ľavom brehu vodnej nádrže, následne vo východnej časti prechádza parc. CKN č. 7208 a pri jeho zaústení do koryta bezpečnostného prípadu je opäť situovaný na parc. CKN č. 3129. Doba vzniku tohto jarku resp. či bol odľahčovací jarok realizovaný pri výstavbe vodnej nádrže, alebo bol realizovaný v neskoršom období nebolo zistené. Pri poslednej rekonštrukcii vodnej nádrže v 80. rokoch 20. storočia prešiel obnovou aj odľahčovací jarok. Od roku 1988 boli vykonané drobné opravy vodnej nádrže a jej súčastí a v rámci toho aj pravidelná údržba odľahčovacieho jarku. Vodný kanál vo funkcii odľahčovacieho jarku vodnej nádrže pozostáva z koryta, ktoré je určené na vedenie vody v podobe umelo vytvorenej terénnej ryhy, ktorá bola upravená vo výraze vodného kanála kamennou výmurovkou resp. spevnením bočných stien a dna suchým murivom. Východná časť kanálu je bez kamenného spevnenia, vo výraze terénnej ryhy. Ako obslužná komunikácia kanálu slúži brehová časť vodnej nádrže, preto nie je v tomto prípade považovaná za časť vodného kanálu (jarku). Do vodného kanála je zaústený prítok vody zo štôlne Šobov (v severnej časti kanála) a prítok vody z vodnej nádrže Vodárenská malá (v severovýchodnej časti). Voda je z týchto prítokov ďalej usmernená do vodnej nádrže prostredníctvom podpovrchových potrubí. V prípade, ak je prítoková voda nadbytočná a nie je možné ju viesť do vodnej nádrže, odľahčovacím jarkom môže byť vedená

mimo vodnej nádrže – zo západnej strany cez vodný kanál v smere na potok Štiavnica a z východnej strany cez bezpečnostný priepad rovnako do potoka Štiavnica. Odľahčovací jarok je zároveň schopný zachytiť aj privalové vody z okolitých svahov a bezpečne ich odvieť mimo vodnú nádrž. Celková dĺžka odľahčovacieho jarku je cca. 250 m. V súčasnosti je v dobrom technickom stave a plne funkčný, v prípade potreby zabezpečuje aj v súčasnosti odvedenie prítokovej nadbytočnej vody mimo vodnú nádrž.

Vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná je vodný kanál – odľahčovací jarok nositeľom predovšetkým *historickej a krajinnej pamiatkovej hodnoty* ako súčasť unikátneho banskoštiavnického vodohospodárskeho systému zapísaného do Zoznamu svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO „Banská Štiavnica a technické pamiatky v jej okolí“, ktorý je dokladom technického a technologického pokroku spoločnosti; je súčasťou kultúrnej krajiny – tej časti krajiny, ktorá je výsledkom ľudskej činnosti (hlbinného baníctva) v špecifickom prírodnom prostredí a je súčasťou vodnej nádrže určenej na akumuláciu povrchovej vody z rozsiahlej oblasti a jej následného využitia v baníctve a ako zdroj pitnej a protipožiarnej vody, čím dokumentujú technologický spôsob zachytenia, vedenia a rozdeľovania vody pre jej použitie v baníckej činnosti a ako vodohospodársky zdroj s využitím existujúcich daností terénu a aplikáciou jednoduchých mechanizmov a zákonitostí. Ako súčasť vodnej nádrže vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná je vodný kanál – odľahčovací jarok – dochovaný v podobe umelo vytvoreného koryta upraveného spevnením dna a bokov kamenivom špecifickou vodohospodárskou stavbou, ktorá v danom typologickom druhu stavby a danej doby predstavuje miestne špecifikum a je nositeľom *architektonickej i remeselnej pamiatkovej hodnoty*. Ako súčasť špecifickej technicko-vodohospodárskej stavby má *pamiatkovú hodnotu technickú* – technologický spôsob zabezpečenia prívodu vody a bezpečnej prevádzky vodnej nádrže, konštrukčné riešenie jarku a použitý materiál je vzhľadom na svoju funkciu a dobu vzniku jednou z najdôležitejších súčastí vodného diela a predstavujú súčasť významného technického diela nielen v rámci regiónu, ale územia Slovenska vôbec.

S vodnou nádržou a jej jednotlivými súčasťami priamo súvisí technologické zariadenie – technológia výpustného systému. Technológia je takmer v celom rozsahu súčasťou jednotlivých častí vodnej nádrže – dnový výpust, filtračný zrub resp. vtokový objekt a čiastočne aj ovládanie dnového výpustu sú súčasťou zátopy nádrže, časť ovládania dnového výpustu je súčasťou návodného svahu hrádze, manipulačný objekt je súčasťou koruny hrádze. Dnové potrubie a odtoková štôlna prebiehajú všetkými časťami hrádze. Odpadové koryto odtokovej štôlne nie je priamou súčasťou vodnej nádrže a nie je samostatne parcelne vymedzené (je súčasťou parc. CKN č. 3131/2). Výpustný systém bol vybudovaný spolu s ostatnými stavebno-konštrukčnými súčasťami Vodárenskej veľkej vodnej nádrže ako pravdepodobne najstaršej vodnej nádrže celého vodohospodárskeho systému, budovanej približne v rokoch 1500-1510. Rekonštrukcia vodnej nádrže v 80. rokoch 20. storočia sa dotkla aj dnového výpustu a pri obnove boli pôvodné súčasti výpustného systému vymenené za nové. Jednotlivé časti technologického zariadenia – dnový výpust a dnové potrubie, ovládanie dnového výpustu a manipulačný objekt (mních), odtoková štôlna a odpadové koryto tvoria navzájom prepojenú sústavu a spoločne zabezpečovali svoju základnú funkciu – ovládanie výšky hladiny a objemu vody v celom zásobnom priestore nádrže. Dnový výpust býval umiestnený pod návodným svahom hrádze, vždy v najhlbšom mieste nádrže a realizovaný bol formou výpustného dreveného (dubového) potrubia umiestneného v telese hrádze. Tesané potrubie sa ukladalo na drevené pražce a bolo zakryté dreveným poklopom pripojeným k potrubiu železnými svorníkmi. V prípade vodnej nádrže Vodárenská veľká išlo pôvodne o drevené dubové potrubie, ktoré bolo v rámci rekonštrukcie v 80. rokoch 20. storočia vymenené (pravdepodobne v rozsahu zátopy nádrže a výpustnej štôlne), v súčasnosti je potrubie kovové. Celé potrubie bolo uložené pod určitým spádom a na návodnej strane hrádze vyčnievalo mimo telesa hrádze. Bolo podmurované a s ohľadom na nánosy naplavenín bolo umiestnené vo výške cca 0,6 – 1,2 m nad dnom nádrže. Uzatváranie výpustného potrubia bolo umiestnené na návodnej strane hrádze a bolo realizované rôznymi formami – drevené alebo kovové (zväčša bronzové) šupátka, ktoré sa pohybovali v príslušnom vedení (otvorenie/zatvorenie) alebo dreveným kuželovým piestom potiahnutým kožou alebo piestom kovovým. V prípade vodnej nádrže

Vodárenská veľká išlo o bronzové šupátka, ktoré boli pri rekonštrukcii vodnej nádrže vymenené. S ohľadom na poruchovosť uzáverov a manipulačných tiahel sa potrubie pred vtokom rozdejovalo na dve vetvy, z ktorých každá mala samostatný uzáver (ťahlo je súčasťou ovládania dnového výpustu). Dnový výpusť býval umiestnený v tzv. filtračnom zrube (v súčasnosti nahrádzaný vtokovým objektom), ktorý slúžil na zabránenie vniknutiu nečistôt a následnému upchatiu dnového výpustu. Išlo o štvorcový objekt umiestnený nad koncom vyčnievajúceho potrubia s rozmermi 220 x 220 x 300 cm, hore s otváracím poklopom na prístup, v spodnej časti s vyrezanými otvormi pre vtekanie vody, ktoré boli chránené sitom. Pri rekonštrukcii výpusťného systému v 80. rokoch 20. storočia bol pravdepodobne pôvodný drevený filtračný zrub vymenený za nový (jeho materiálové a technické riešenie nebolo zistené). Po rekonštrukcii sú dnový výpusť a dnové potrubie plne funkčné. Šupátko dnového výpustu bolo skrutkou pripevnené k šikmo zrezanému potrubiu a k jeho pohyblivej časti bolo pripevnené na ťahlo, ktorým sa z koruny hrádze regulovala veľkosť vtokového otvoru dnového výpustu. Tiahlová tyč chránená dreveným obložením končila v manipulačnom objekte na korune hrádze, tzv. mních. Tiahlo ležalo na vodiacich kozlíkoch zamurovaných do návodného svahu hrádze. Kozlíky boli zakončené valčekmi, na ktorých sa ťahlo pohybovalo pomocou pák, skrutiek alebo iného zariadenia. Tento spôsob bol uplatnený v prípade vodnej nádrže Vodárenská veľká a bol predmetom rekonštrukcie v 80. rokoch 20. storočia. Tzv. mních, teda stavebný objekt na korune hrádze, v ktorom bolo umiestnené zariadenie na ovládanie dnového výpustu resp. ukončenie tiahla uloženého na návodnom svahu hrádze, bol už niekoľkokrát nahradený novým objektom. Pri rekonštrukcii v 80. rokoch 20. storočia bol realizovaný existujúci manipulačný objekt – drevená nosná konštrukcia na nízkej kamennej podmurovke so zvislým dreveným doskovým obkladom a sedlovou strechou pokrytou šindľom. Na vzdušnej strane hrádze mohlo potrubie dnového výpustu ústiť do tzv. vývaru umiestneného buď vo vstupnej štôlni, alebo mimo telesa hrádze (vnútorný alebo vonkajší vývar). Vstupný objekt v prípade vnútorného vývaru bol náznakom budúcej odtokovej štôlne, ktorá pri neskôr budovaných hrádzach prebiehala naprieč hrádzou v jej základoch. V prípade vodnej nádrže Vodárenská veľká išlo o odtokovú štôľňu pôvodne pravdepodobne v kamennej výmurovke, ktorá bola pri rekonštrukcii vodnej nádrže v 80. rokoch 20. storočia realizovaná s použitím betónu, pričom vstupný portál do štôlne s kamennou výmurovkou bol obnovený. V súčasnosti je odtoková štôľňa zabezpečená pred vstupom nepovolaných osôb kovovou mrežou. Odpadové koryto odtokovej štôlne začínalo bezprostredne za vyústením štôlne a viedlo vodu smerom k pôvodnému náhonnému jarku. Koryto odtokovej štôlne bolo obnovené so spevnením kamennou výmurovkou vo výraze vodného kanála. V súčasnosti je koryto zaústené do prirodzeného vodného toku, neskôr do potoka Štiavnica. Pri obnove nádrže v 80. rokoch 20. storočia bolo pri päte svahu (západne od odtokovej štôlne) v telese hrádze realizované nové zariadenie pre pozorovanie a meranie priesakov. Vstup je realizovaný vo výraze odtokovej štôlne a voda z priesakov je vedená vodným kanálom pod vzdušným svahom hrádze, ktorý sa napája s korytom odtokovej štôlne – toto technologické riešenie nie je predmetom pamiatkovej ochrany.

Zariadenie technologické – vyššie popísaná technológia výpusťného systému je dôležitou a neoddeliteľnou súčasťou samotnej vodnej nádrže resp. jej jednotlivých súčastí, je dochovaná v stave po poslednej rekonštrukcii (obnove) v 80. rokoch 20. storočia, kedy bol realizovaný nový vtokový objekt, vymenené boli pôvodné uzávěry dnového potrubia, ich ovládanie a nosná konštrukcia ovládania i samotné dnové potrubie (minimálne jeho väčšia časť), odtoková štôľňa a jej koryto (obnovený vstupný portál štôlne a koryto odtokovej štôlne dochované vo výraze kamennej výmurovky s najväčšou pravdepodobnosťou rešpektuje pôvodné materiálové riešenie), pričom technológia si zachovala svoju pôvodnú technologickú a technickú podstatu, aby bolo zabezpečená súčasná funkčnosť systému, ktorý je využívaný z dôvodu udržiavania nízkej hladiny vody, ktorá je odvádzaná práve dnovým výpusťným systémom. Vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná je technologické zariadenie – popísaný výpusťný systém vodnej nádrže predovšetkým nositeľom *historickej a krajinnej pamiatkovej hodnoty* ako súčasť unikátneho banskoštiavnického vodohospodárskeho systému zapísaného do Zoznamu svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO „Banská Štiavnica a technické pamiatky v jej okolí“, ktorý je dokladom technického a technologického pokroku spoločnosti; je súčasťou kultúrnej krajiny – tej časti krajiny, ktorá je

výsledkom ľudskej činnosti (hlbinného baníctva) v špecifickom prírodnom prostredí a je pôvodnou súčasťou vodnej nádrže určenej na akumuláciu povrchovej vody z rozsiahlej oblasti a jej následné využitie v baníctve a ako zdroj pitnej a protipožiarnej vody, čím dokumentuje technologický spôsob vypúšťania akumulovanej vody pre jej použitie v baníckej činnosti a ako vodohospodársky zdroj s využitím existujúcich daností terénu a aplikáciou jednoduchých mechanizmov a zákonitostí. Ako súčasť vodnej nádrže vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná je technologické zariadenie – všetky k nemu prislúchajúce časti, špecifickou vodohospodárskou stavbou, ktorá predstavuje napriek nevyhnutným rekonštrukciám z 80. rokov 20. storočia, významné technické dielo v rámci regiónu a územia Slovenska vôbec a je teda nositeľom *technickej pamiatkovej hodnoty*. Toto technické dielo je v danom typologickom druhu stavby a danej doby unikát resp. miestne špecifikum, nielen z hľadiska materiálového riešenia, ale najmä konštrukčného zhotovenia. Vzhľadom na svoju funkciu a dobu vzniku je jednou z najdôležitejších súčastí vodného diela. Obnovená technológia zachovala technickú a technologickú podstatu pôvodného riešenia. Z hľadiska architektonického a remeselného je hodnotná výstavba výpustnej (odpadovej) štôlne, jej nábehov a portálu a predovšetkým spevňovanie vstupného portálu štôlne a koryta odtokovej štôlne vo výraze kamennej výmurovky (po obnove, ktorá rešpektovala pôvodné materiálové riešenie, pôvodne kamenná odtoková štôlna bola obnovená s použitím betónového poteru) a je preto nositeľom aj *architektonickej a remeselnej pamiatkovej hodnoty*. Jedno z dvoch bronzových šupátok je deponované v Slovenskom banskom múzeu v Banskej Štiavnici (druhé pravdepodobne stratené).

Predmetné súčasti vodnej nádrže Vodárenská veľká vo vzťahu k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná, svojim situovaním v súvzťažnosti s vodnou nádržou, svojim hmotovo-priestorovým, materiálovým a technickým riešením, technickou a technologickou podstatou súvisiacou s funkciou vodnej nádrže, spolu s definovanými pamiatkovými hodnotami v spojení so spoločenským záujmom na zachovaní veci, napĺňajú stanovené kritéria pre vyhlásenie za národnú kultúrnu pamiatku.

Jednotlivé objekty náležiacie k evidovanej kultúrnej pamiatke Nádrž vodná sú neoddeliteľným celkom – súčasťou banského vodohospodárskeho systému, ktorý patrí k najdôležitejším technickým pamiatkam banskoštiavnickej oblasti, ktorý vytvára krajinný prvok s vysokou hodnotou. Banský vodohospodársky systém ako svetový technický unikát vznikol originálnym hydrotechnickým riešením využitia vodného energetického potenciálu v geografickom priestore bez významnejších zdrojov povrchovej vody. V snahe vylepšiť hydrologické pomery vlastného povodia nádrží vybudovali v ich blízkosti zberné (záchytné) jarky, ktoré boli zaústené do nádrží. Voda akumulovaná v nádržiach bola podľa potreby vedená na miesto určenia na pohon banských, úpravníckych a hutníckych zariadení, v menšej miere na pohon hámrov a mlynov alebo chov rýb, príp. ako zdroj pitnej vody.

Vodná nádrž Vodárenská veľká spolu s vodnou nádržou Vodárenská malá, Červená studňa, Ottergrund, Klinger, Horná a Dolná Michalštôlnianska sú súčasťou skupiny tzv. Banskoštiavnických vodných nádrží. Na základe súčasného stavu poznania je nutné chrániť vodohospodárske dielo – vodnú nádrž Vodárenská veľká ako celok v pôvodnom rozsahu a so všetkými súčastami, ktoré k nej prináležia a ktorých ochrana, zachovanie a prípadná obnova a prezentácia sú nevyhnutné pre ochranu vodnej nádrže ako technickej pamiatky.

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov v čl. 44 ods. 2 ukladá každému povinnosť chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo. Podrobnosti o právach a povinnostiach v súvislosti s touto povinnosťou sú ustanovené zákonom (čl. 44 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky). Ochrana kultúrneho dedičstva je verejným záujmom, čo vyjadruje aj Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky v uznesení č. 91/2001 Z. z., pričom Slovenská republika je tiež v tejto oblasti viazaná medzinárodnými svetovými a európskymi dohovorom o ochrane kultúrneho a prírodného dedičstva.

V zmysle ustanovenia § 27 ods. 1 pamiatkového zákona sa základná ochrana kultúrnej pamiatky rozumie súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.

Podľa § 27 ods. 2 pamiatkového zákona v bezprostrednom okolí nehnuteľnej kultúrnej pamiatky nemožno vykonávať stavebnú činnosť ani inú činnosť, ktorá by mohla ohroziť pamiatkové hodnoty kultúrnej pamiatky. Bezprostredné okolie nehnuteľnej kultúrnej pamiatky je priestor v okruhu desiatich metrov od nehnuteľnej kultúrnej pamiatky; desať metrov sa počíta od obvodového plášťa stavby, ak nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou je stavba, alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou aj pozemok.

Vzhľadom na uvedené rozhodol správny orgán tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Poučenie:

Podľa § 53 a § 54 ods. 1 a 2 správneho poriadku má účastník konania právo podať proti tomuto rozhodnutiu odvolanie na Pamiatkový úrad SR, Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava v lehote do 15 dní odo dňa doručenia rozhodnutia účastníkovi konania.

Toto rozhodnutie je preskúmateľné súdom až po vyčerpaní všetkých opravných prostriedkov.

v. r. PhDr. Radoslav Ragač, PhD.
generálny riaditeľ
dočasne vymenovaný

Rozhodnutie sa doručuje účastníkom konania verejnou vyhláškou na:

1. úradnej tabuli Mestského úradu Banská Štiavnica
2. úradnej tabuli Pamiatkového úradu SR
3. webovom sídle Pamiatkového úradu SR – www.pamiatky.sk
4. centrálnej úradnej elektronickej tabuli – www.slovensko.sk

Vyvesené dňa:

Zvesené dňa:

Rozhodnutie sa doručuje – doporučene do vlastných rúk:

5. Mesto Banská Štiavnica, Radničné nám. 1, 969 01 Banská Štiavnica
6. Mestské lesy Banská Štiavnica, spol. s r. o., Šobov 1401/1, 969 01 Banská Štiavnica
7. Slovenský pozemkový fond, Búdkova 36, 811 04 Bratislava

Rozhodnutie sa doručuje – doporučene (po nadobudnutí právoplatnosti):

8. Okresný úrad Banská Štiavnica, Katastrálny odbor, Križovatka 4, 969 01 Banská Štiavnica

Na vedomie:

9. Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., Radničné nám. 8, 969 55 Banská Štiavnica
10. Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica
11. Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, prac. Banská Štiavnica
12. Pamiatkový úrad SR – založenie do spisu (2x)

**Príloha: Schematické vyznačenie národnej kultúrnej pamiatky na podklade katastrálnej mapy,
mierka 1 : 2300**

